

Posudok

k vymenovaniu za profesora doc. Mgr. Zoltána Csehyho, PhD. v odbore „Teória literatúry a dejiny konkrétnych národných literatúr“

Oponent je zvyčajne v ťažkej situácii v dvoch prípadoch: buď vtedy, keď objektom posudzovania je osoba, ktorú pozná iba sprostredkované cez vedeckú produkciu, alebo vtedy, keď tú osobu pozná bezprostredne aj ako človeka. V prvom prípade dokáže objektívne posúdiť dielo, ale nedokáže povedať nič hodnoverné o tom, ako sa táto osoba prejavuje vo svojej pedagogickej práci. V druhom prípade pozná aj každodenné prejavy dotknutej osoby a má problémy s tým, ako z tohto celku vyzdvihnúť najvýznamnejšie časti tvorby. Ja sa nachádzam v druhej situácii a tú situáciu musím načrtnúť predtým, ako pristúpim k predloženiu tradičného posudku.

Môj vzťah k docentovi Csehymu prešiel mnohými fázami. Najprv bol mojím poslucháčom na katedre maďarčiny a vtedy sa prejavoval ako študent, ktorého zaujímajú aj nie zvyčajné predmety. Navštevoval napríklad moje prednášky o dejinách maďarskej filozofie, teda kurz, ktorý vonkoncom nebol povinný na katedre. Po skončení doktorandského štúdia na ELTE v Budapešti (kde ho lanárili pre jeho schopnosti) som ho ako vedúci prijímal na našu katedru, aby sme po dlhých desaťročiach mali takého prednášajúceho pre oblasť staršej literatúry, pre ktorého nerobí problém latinčina a orientácia v novolatinskej literatúre. Veľmi rýchlo sa ukázalo, že to bolo dobré rozhodnutie, lebo v osobe Csehyho sme dostali nielen naslovovzatého a fundovaného odborníka, ale aj zanieteného pedagóga, ktorý dokáže strhnúť svojich študentov pre témy, ktoré predtým boli v tieni novších období maďarských literárnych dejín. Neskôr sa sám stal vedúcim katedry a ja jeho podriadeným. Takto si predstavujem organický vývoj katedry, kedy odchádzajúci pedagógovia majú pocit, že v ich práci pokračujú tí, ktorí sú na to skutočne pripravení. Preto som aj s určitým zadost'účením prijal ponuku byť oponentom pri inauguračnom pokračovaní docenta Csehyho.

A teraz k posúdeniu vedeckej činnosti menovaného. Na prvom mieste musím konštatovať, že požiadavka, aby v prípade vysokoškolského učiteľa pedagogická činnosť a výskumné zameranie pokrývali totožné oblasti, sa u doc. Csehyho bezo zbytku naplnila. Jeho publikačná činnosť síce prezrádza až renesančnú rozmanitosť, ale dve z troch hlavných oblastí vedeckého záujmu sa prekrývajú s tými prednášanými predmetmi, ktoré patrili vždy

ku kmeňovému „repertoáru“ katedry. Sú to jednak otázky staršej maďarskej literatúry vo väzbe na dobovú európsku literatúru, jednak problémy maďarského literárneho života na Slovensku (predtým v Československu). V obidvoch prípadoch prišiel doc. Csehy s novými a originálnymi myšlienkami, ktoré preformulovali nielen teoretický diškurz, ale boli ním zavedené aj do výuky. Záujem študentov o tieto oblasti dobre odzrkadľujú počty bakalárskych aj magisterských prác vedených doc. Csehym.

Hodnotenie jeho najdôležitejších prác je vhodné uviesť citátom zo „Stručnej charakteristiky...“: „Zoltán Csehy sa zaoberá latinskou a staršou maďarskou literatúrou, kompozičnými otázkami humanistickej poézie, maďarskou homosexuálnou, gay a queer poéziou od stredoveku po súčasnosť, maďarskou literatúrou na Slovensku a stratégiami sebaaprezentácie v menšinovom kontexte.“

V monografii „Parnassus biceps“ sa preukazuje jednak literárno-vedná fundovanosť autora, ktorá zahŕňa tak znalosti klasickej poetiky, ako aj suverénnu prácu s postmodernými teóriami, jednak schopnosť prepojiť iniciatívy humanistickej a neolatinskej literatúry v Itálii s podobnými tendenciami v humanistickej a renesančnej maďarskej literatúre. Znova musím opakovať, že aj tu ide nielen o výsostne vedecké dielo, ale aj o pedagogický inovačný prvok, lebo výuka tzv. staršej maďarskej literatúry sa u nás dlho pohybovala v koordinátoch klasickej pozitivistickej tradície bez uplatňovania jej nosnej časti, rozsiahlej morfolologickej komparácie. Literárna história a teória literatúry (poetika) sa u doc. Csehého pertraktujú v tesnej nadväznosti.

Monografia „Szodoma és környéke” by asi tiež nevznikla bez dôkladnej znalosti antickej literatúry a antickej kultúry vôbec, veď – ako na to poukazuje aj autor – existuje akýsi nostalgický návrat k vtedajšiemu chápaniu sexuality. V pozadí tohto „návratu“ sa ukrýva paradigmatická zmena vnímania a hodnotenia sexuality nástupom kresťanstva, ktoré otázky sexuality moralizovalo a tým zbavilo tej „nevinnej“ slobody, ktorá nestanovovala pevné hranice medzi telesnosťou a duchovnosťou. K tejto monografii môžeme pristupovať aj z literárno-vedného hľadiska, to znamená znova z aspektu prepojenia jednej aktuálnej spoločenskej témy s literárno-historickým a teoretickým pohľadom. Doc. Csehy pioniersky spracováva dovtedy u nás neobjavené terény a aplikuje na jeho poznávanie princípy a teórie gender- a queer studies. Čo však je – podľa mojej mienky – najdôležitejšie, je to, že tematizuje otázku, ktorá bude kľúčová aj pri výskume menšinovej literatúry: problém identity a vytvárania identít v reálnom živote a vo fiktívnom svete literárnych diel.

Takto sa dostávame k tretej nosnej monografii „Arctalanság, arcadás, arcrongálás“, ktorá sa zaoberá sebastanovením a sebainterpretáciou maďarskej (menšinovej) literatúry na Slovensku. Tu treba poznamenať, že výskumy dejín menšinovej literatúry v (Česko)slovensku patrili medzi tradičné projekty aj na univerzitnej pôde a boli zaradené aj do učebného programu na katedre maďarčiny. Zároveň treba konštatovať aj to, že prednášajúci tohto predmetu (až na jednu výnimku v druhej polovici 90-tych rokov) boli v zajatí pozitivistického prístupu a najčastejšie uplatňovali niekedy otvorený, inokedy skrytý marxistický predpoklad angažovanosti literatúry. V jednom aj v druhom prípade boli funkcie tejto literárnej tvorby zúžené a interpretácie boli prepolitizované. Na tomto mieste nie je potrebné rekonštruovať spory, ktoré okolo tejto otázky prebiehali od začiatku 90-tych rokov. Hlavné je vyzdvihnúť prístup doc. Csehyho, ktorý namiesto politických a sociologických determinánt kladie dôraz na autorské stratégie, v rámci ktorých sa sebareflexia tvorcov – a koniec-koncov aj samej literatúry – uskutočňuje prostredníctvom diškurzov a sebareprezentácií. Táto monografia dekonštruuje zažitý obraz maďarskej literatúry na Slovensku, a táto dekonštrukcia bola už veľmi potrebná.

Okrem týchto troch nosných monografií by som chcel upozorniť aj na tú oblasť činnosti doc. Csehyho, ktorá nezvykne byť patrične ocenená pri podobných hodnoteniach a nie je docenená ani zo scientometrického hľadiska: je to jeho rozmanitá prekladateľská činnosť siahajúca od klasickej (gréckej a rímskej ako aj neolatinkej) literatúry cez taliančinu až k slovanským jazykom. Tu pripomínam iba priekopnícke preklady z gréckej a latinskej erotickej tvorby („Hárman az ágyban“), ktorými zlomil tradičné, „zjemňujúce“ preklady a ktoré vyvolali veľký a pozitívny ohlas. Takisto nemožno obísť publikáciu, akú by sme nepredpokladali u klasického filológa: doc. Csehy napísal a uverejnil rozsiahlu monografiu o svetovej opernej tvorbe od konca druhej svetovej vojny až po rok 2014: „Experimentum mundi...“ (2015). Tým chcem iba podčiarknuť, že máme do činenia s výnimočnou osobnosťou, ktorá vidí a prezentuje oblasti svojho vedeckého a umeleckého záujmu s erudíciou temer renesančného tvorcu.

Vzhľadom na vyššie uvedené konštatujem, že doc. Csehy je zrelou vedeckou a pedagogickou osobnosťou s vynikajúcim renomé a spĺňa požadované kritériá na získanie vedecko-pedagogického titulu „profesor“ v odbore „teória literatúry a dejiny konkrétnych národných literatúr“. Preto odporúčam, aby doc. Csehymu bol po úspešnom inauguračnom

konaní a splnení všetkých vysokoškolskou legislatívou predpísaných podmienok udelený akademický titul profesor.

Vojtechovce, 7. 10. 2021

prof. PhDr. Ondrej Mészáros, CSc.

zahraničný člen MAV